

Visegrád nebo Německo?

Soubor textů určených výhradě pro studenty kurzu MVZ104 Česká zahraniční politika v podzimní semestru 2017

Obsah

K Visegrádu zády, k Berlínu čelem, Petr Kratochvíl, Hospodářské noviny, 30. 11. 2016.....	2
Česko se nesmí stát satelitem Německa, Jan Zahradil, Hospodářské noviny, 30. 11. 2016.....	3
K pokrytectví zády, ke střední Evropě čelem Vít Dostál, Blog Ihned, 1. 12. 2016	4
Přece jenom bychom se mohli od polské politiky něco naučit, Petr Kratochvíl, Hospodářské noviny, 12.12. 2016	5
I Německo i Visegrád: Pokračování polemiky s Petrem Kratochvílem, Vít Dostál, Blog Ihned, 2.1.2017	7
Je málo pravděpodobné, že bychom si vbrzku museli vybírat mezi Německem a Visegrádskou skupinou, Martin Svárovský, Názory Ihned, 11.01.2017	9

K Visegrádu zády, k Berlínu čelem, Petr Kratochvíl, Hospodářské noviny, 30. 11. 2016

Pro českou zahraniční politiku pomalu přichází okamžik pravdy.

Případné vítězství kandidátky extrémní pravice Marine Le Penové ve francouzských prezidentských volbách příštího roku může bez přehánění znamenat konec Evropské unie. Ačkoliv by česká diplomacie měla usilovat především o to, aby taková situace vůbec nenastala, musí také pracovat s plánem B: co učiníme, pokud se nová francouzská prezidentka rozhodne, že její země vystoupí z eurozóny i z EU? Začneme ale tím, co strategickým plánem není: není jím volba mezi Východem a Západem, oblíbené klišé českých volebních billboardů. Západ byl ve skutečnosti vždycky spíše zidealizovanou mentální kategorií. Západ Trumpův, Farageův a Le Penové je Západem, který odmítá společenskou a kulturní pluralitu, pohyb lidí přes hranice a v konečném důsledku i otevřenou společnost jako takovou.

Místo vyprázdněných debat o příslušnosti k Východu a Západu se tedy podívejme na mnohem konkrétnější problém, před nímž stojí česká politika v EU: ten totiž spočívá v podvojně vazbě jednak na Německo, našeho největšího souseda a ekonomicky zdaleka nejpodstatnějšího partnera, a jednak na naše visegrádské partnery – Slovensko, Maďarsko a Polsko. Základní dynamika našeho působení v EU je rozpřažena právě na této ose, která znamená úzkou spolupráci s Německem i ve visegrádské čtyřce.

Konzervativní revoluce v Evropě, jejímiž jsme svědky, ale harmonii mezi visegrádskou čtyřkou a Německem definitivně zničila. Maďarsko a Polsko jsou dnes ztělesněním tendencí, kterých se v Marine Le Penové naše diplomacie právem obává: omezování svobody tisku, despektu k právu a ústavním principům, vyostřeného národovectví a neskrývané averze vůči evropské integraci. To jsou hlavní ingredience politiky těchto zemí.

Česká diplomacie, která bohudíky tyto principy nesdílí, si jako kompromisní řešení předsevzala, že bude vytvářet most mezi visegrádskou politikou a zcela opačnou politikou německou.

Blíží se ovšem chvíle, kdy iluze, že takovou spojnicí lze vystavět a udržet, definitivně padne. A právě na takovou chvíli se česká zahraniční politika musí připravit – přestat konečně obhajovat neobhajitelné a legitimizovat visegrádskou politiku a místo toho se strategicky přimknout k demokratickému, liberálnímu a hospodářsky úspěšnému Německu. Není horší alternativy než skončit v izolaci od našeho největšího evropského spojence, a nadto v objetí s autoritáři polského a maďarského střihu.

Blíží se chvíle, kdy bude nutné se strategicky přimknout k demokratickému, liberálnímu a hospodářsky úspěšnému Německu.

O autorovi: Petr Kratochvíl, Autor je ředitelem Ústavu mezinárodních vztahů

Česko se nesmí stát satelitem Německa, Jan Zahradil, Hospodářské noviny, 30. 11. 2016

- **S myšlenkou na těsnější semknutí s Německem a odklon od Visegrádu je třeba polemizovat.**
- **Je to střet o to, zda ČR má být jen jakýmsi středoevropským satelitem Německa, či zda má ještě mít šanci a prostor pro autonomní politiku.**
- **Je zcela v našem zájmu pěstovat nadále dobré vztahy v rámci V4 zejména tam, kde nás pojí společné zájmy.**

Ředitel ÚMV Petr Kratochvíl napsal článek ["K Visegrádu zády, k Berlínu čelem"](#). Propaguje v něm co nejtěsnější semknutí Česka s Německem a odklon od Visegrádu. S tímto pohledem na českou pozici uvnitř EU je třeba zahájit nekompromisní polemiku. V krátké době se z něj totiž vyvine zásadní střet o budoucnost Česka. Střet o to, zda ČR má být jen jakýmsi středoevropským satelitem Německa, či zda má ještě mít šanci a prostor pro autonomní politiku.

Po brexitu se začne utužovat "tvrdé jádro" EU v čele s Německem. Znamená to další fiskální unifikaci a výhledově i sjednocení daňové, sociální a nakonec azylové politiky. V ČR již dlouho existuje teorie – či spíše intelektuální móda -, podle níž je vstup ČR do "tvrdého jádra" nutný za každou cenu. Její zastánci sedí skoro ve všech politických stranách, od Kalouska až po Sobotku. Mimo obecných frází o ekonomické prosperitě či politickém vlivu sice nikdy neuměli vysvětlit, proč do "tvrdého jádra" vlastně chtějí, ale vždycky to nakonec zapláclí floskulí typu "je třeba sedět u společného stolu". Když se zjistilo, že u toho společného stolu se může ČR objevit také v podobě jednoho z chodů (viz hlasování o kvótách), rétorika se změnila a přitvrdila: Buď "tvrdé jádro", nebo nás spolkně Putin. Případně se můžeme strašit Orbánem nebo Kaczyńským. Přesně to dělá i Kratochvíl.

Pokud jde o německou nelibost k Maďarsku a Polsku, její kořeny jsou jasné. Německo se potýká s přílivem migrantů ženoucích se do německého sociálního systému a chce je "odložit" na Východ, kde bylo tradičně vždy místa dost. Proti tomu – a tedy proti Německu – se ale poprvé v novodobé historii postavilo především Maďarsko a Polsko (ČR se víceméně vezla). Tím se ale celá V4 odhalila coby nepoddajný soused, což pro Německo znamená, že je třeba celý tento spolek preventivně neutralizovat. Ve Strakovce tomu pan Prouza, Špidla a další jdou naproti svým plánem na ČR jako "most" mezi Berlínem a zbytkem neposlušného Visegrádu. Pan Kratochvíl jde ještě dál, rovnou celý Visegrád zruší coby nějaký reakcionářský spolek, a nejen to. Ruší rovnou už i "tvrdé jádro" EU tím, že anticipuje vítězství Marine Le Penové ve francouzských prezidentských volbách. A vyvozuje z toho, že se musíme držet Německa za každou cenu.

To je ovšem závažná věc. Nehodlám zatím spekulovat, kam by Francii vedla prezidentka Le Penová. Zcela jistě by to znamenalo změnu stávajícího evropského paradigmatu, a to směrem, který by v některých aspektech mohl být pro ČR i výhodný, nicméně to je na jinou úvahu. Návrhy pana Kratochvíla na co nejtěsnější propojení ČR s Německem je však třeba odmítnout. Naše již dnes příliš jednostranná ekonomická a obchodní závislost na Německu by se dále prohlubovala, až by zmužovala v závislost politickou. Stali bychom se nakonec de facto další spolkovou zemí, jakýmsi zakonzervovaným chudším východním Německem, a zamrzli bychom v pozici věčného subdodavatele německého vývozu do světa. Ale především – a to je dnes už naprosto jasné - bychom sloužili jako odkládiště přebytku migrantů. Pro ČR je daleko vhodnější nějaká variace "dánského" modelu: sice v EU, ale mimo eurozónu a mimo společnou azylovou a migrační politiku. Stejně tak si musíme otevírat nové trhy a obchodní možnosti mimo EU, především v Asii, abychom snížili svou zranitelnost v případě recese v Německu a následně v celé EU. A konečně - je zcela v našem zájmu pěstovat nadále dobré vztahy v rámci V4 zejména tam, kde nás pojí společné zájmy. Není jich málo.

Jan Zahradil - europoslanec

K pokrytectví zády, ke střední Evropě čelem Vít Dostál, Blog Ihned, 1. 12. 2016

- **Český útěk od Visegrádu by byl v tuto chvíli nic neřešícím pokrytectvím.**
- **Na jeho „toxické“ image jsme se podepsali více než jiní.**
- **Bojovat se špatnou značkou Visegrádské skupiny je potřeba jinak a začít bychom měli u sebe doma.**

Petr Kratochvíl, ředitel Ústavu mezinárodních vztahů, v textu „[K Visegrádu zády, k Berlínu čelem](#)“, který vyšel 30. listopadu v Hospodářských novinách, nabádá k tomu, aby česká zahraniční politika přestala „konečně obhajovat neobhajitelné a legitimizovat visegrádskou politiku a místo toho se strategicky přimknula k demokratickému, liberálnímu a hospodářsky úspěšnému Německu.“ Cíl je to ušlechtilý, ale k jeho naplnění není zapotřebí změna politiky zahraniční, ale vnitřní. A k té nedojde.

Ministr Zaorálek sice v zahraničí zdůrazňuje české evropanství nebo naznačuje znepokojení nad vývojem v Maďarsku (naposledy v rozhovoru pro [Die Presse](#)), ale Česká republika bude oprávněně hodnocena za to, co dělá, nikoli za to, co si myslí její představitelé. A v tom jsme stále daleko od Německa.

Nadávký na toxický Visegrád, jež jsou k zaslechnutí na chodbách Černínského paláce, jsou bohužel pohodlným pokrytectvím. Dnešní image Visegrádské skupiny byla vytvořena sobeckým přístupem k uprchlické krizi. Ten byl formován během českého předsednictví (červenec 2015 – červen 2016), a Praha se tak na současném renomé Visegrádu podepsala mnohem více než například Polsko, které v září 2015 podpořilo tzv. uprchlické kvóty.

Pokud česká vláda nepřehodnotí přístup k této otázce, od Visegrádské skupiny se nevzdálíme. Nedávné odvolání ministra, který nahlas opakoval, že přijetí uprchlíků není pro naši zemi žádnou zátěží, navíc ukazuje, že do voleb se na českém přístupu nic nezmění. Ani na ministrově Zaorálkovi není vidět, že by chtěl za méně visegrádskou a více německou politiku ztratit byt' jediného voliče.

Skutečná hodnota Visegrádu

Visegrádská skupina však není jen o této nedávno nabyté toxické značce, která by nás měla oprávněně – ale především upřímně – znepokojovat. Jde o dlouho budovanou hustou síť formálních i neformálních a vládních i mimovládních kontaktů; o důvěru, která se neztrácí, i když spolu na politické úrovni nesouhlasíme.

To, že jsme se hned v zárodku nedistancovali od protiuprchlické politiky Viktora Orbána a Roberta Fica, je samozřejmě náš problém, ale řešit ho útekem z Visegrádu by bylo čirým pokrytectvím, na kterém by nejvíce trpěly naše vztahy s Polskem. Přes často zapomínanou asymetrii máme s Varšavou výjimečné vztahy: Polsko je například největší zemí, se kterou máme ustálené každoroční společné zasedání vlád.

Pokud je České republice proti srsti současný stav vlády práva v Polsku a Maďarsku, ať o tom se svými partnery otevřeně hovoří. Premiér Sobotka bude mít příležitost hned za dva týdny v Bruselu. Při vysoké frekvenci visegrádských setkání nebude na škodu na chvíli odběhnout od migračních témat.

Vít Dostál

Autor je ředitelem Výzkumného centra [AMO](#)

Přece jenom bychom se mohli od polské politiky něco naučit, Petr Kratochvíl, Hospodářské noviny, 12.12. 2016

Kdo by stále ještě měl pochybnosti o rozdílech mezi českou pozicí a pozicí ostatních zemí V4, může se pozeptat na českém ministerstvu zahraničí.

Jak hluboce si česká diplomacie oddechla, když skončilo české předsednictví V4! Obhajovat stále ostřejší výpady maďarského premiéra či ministra zahraničí tu proti EU, tu proti Německu, tu proti prohnilému Západu, ji stálo skutečně nemálo sil a slouží jí ke cti, že svou roli dobře zvládla.

Polemika Víta Dostála pod názvem "K pokrytectví zády, ke střední Evropě čelem" se vymezuje vůči mému textu, v němž jsem zpochybnil přednost visegrádské spolupráce před naším vztahem s Německem. Tvrdil jsem, že v blízké budoucnosti se osudové volbě mezi Německem a Visegrádem je pro Českou republiku jednoznačně výhodnější přiklonit se k Německu. Dostál bohužel tento základní argument, tedy srovnání výhodnosti obou relací, zcela opominul, protože ve své reakci Německo ani jednou nezmiňuje. Místo toho přichází obhajoba Visegrádu.

Obhajoba je to ovšem zvláštní, založená na podivné tezi, že česká vnitřní (ano, vnitřní, říká Dostál) politika je stejně špatná jako politika ostatních zemí V4. Nemáme si tedy nač stěžovat. Ale skutečně se Dostál domnívá, že domácí politika ČR je srovnatelná s politikou polskou a maďarskou? Jako znalec polské politiky to jistě nemůže myslet vážně. Při vši kritičnosti vůči problémům v ČR je situace u nás slabý odvar toho, co se děje v Polsku a v Maďarsku. Premiér Orbán jasně prohlásil, že jeho cílem je vybudovat "neliberální stát na nacionálním základě", přičemž inspiraci mají podle něj být země jako Rusko a Turecko. V Polsku probíhá kulturní válka, jejíž rozměry si u nás (zatím) opravdu nedovedeme představit. Také způsob, jakým polská vláda ignoruje Ústavní soud nebo jakým omezuje právo protestovat, je šokující, a to i pro značně otrlé občany a občanky české kotliny.

I přes rozdíly v domácí politice bychom ale mohli tvrdit, že visegrádská spolupráce je kompromisem mezi zúčastněnými zeměmi, z něhož všichni získávají. Žel bohu to tak je čím dál méně. V posledních letech se totiž Visegrádská skupina stala doslova hláskou a troubou nacionálně-konzervativních názorů maďarského premiéra Viktora Orbána. To je jádro špatné pověsti Visegrádu, nikoliv migrační politika, která jenom tento dojem potvrdila.

Po vítězství Práva a spravedlnosti v polských volbách v říjnu 2015 se situace uvnitř Visegrádu ještě zhoršila. Zatímco předtím byla Orbánova pozice v rámci skupiny spíše tolerována, po polských volbách se začala naplňovat Kaczyňského vize "Budapešti ve Varšavě". Konzervativní, nacionalistické a antiliberální tendence se staly dominantní linií celé skupiny. Důsledky jsou evidentní a stejně rychlé jako obrát k autoritářství v Polsku. Například Mezinárodní visegrádský fond, který byl donedávna výstavní skříní V4, náhle přestává financovat projekty, které si dovoluji kriticky informovat o situaci v regionu. Visegrad Revue, asi nejkvalitnější regionální periodikum, nejspíš zanikne, protože jeho finanční podpora nebude pokračovat. Kritická diskuse o migrační politice V4 nebo návrhu o potratovém zákonu v Polsku prostě zjevně není přijatelná.

Kdo by stále ještě měl pochybnosti o rozdílech mezi českou pozicí a pozicí ostatních zemí V4, může se pozeptat na českém ministerstvu zahraničí. Jak hluboce si česká diplomacie oddechla, když skončilo české předsednictví V4! Obhajovat stále ostřejší výpady maďarského premiéra či ministra zahraničí tu proti EU, tu proti Německu, tu proti prohnilému Západu, ji stálo skutečně nemálo sil a slouží jí ke cti, že svou roli dobře zvládla.

Ještě zásadnější jsou dopady na pozici ČR a Visegrádu jako celku v EU. Nikoliv v euroskeptiky nenáviděném "Bruselu", ale v jiných členských zemích EU: Od Německa po Itálii, od Švédska po Maltu, od Nizozemska po Řecko neměl Visegrád nikdy od svého vzniku horší pověst než dnes. Že to bude mít na ČR velmi zásadní dopad, například při vyjednávání o novém finančním rámci, by nikoho nemělo překvapit. Koneckonců sám Dostál přesně na tyto hmatatelné, finanční dopady již před časem veřejně poukazoval.

A konečně bychom si také měli položit otázku, jak důležitý je Visegrád pro ostatní země V4, když už za něj někteří z nás tak bojují. Nejnovější průzkum slovenského Institutu pro veřejné otázky ukazuje, že například v Maďarsku považuje Visegrád za smysluplný a důležitý stále méně lidí, už jenom kolem čtyřiceti procent obyvatel. Nikoliv náhodou má právě v Polsku povědomí o V4 méně než pětina Poláků. Pro Polsko je Visegrád platformou, kterou země selektivně využívá, ale často dává přednost jiným formátům. Jak že to bylo s projektem východního partnerství, které Česká

republika tak dlouho prosazovala v rámci Visegrádu, aby jej nakonec představilo jako svůj Polsko v tandemu se Švédskem?

Možná bychom se tedy přece jenom mohli od polské politiky něco naučit. Uvažovat o možných budoucích konfiguracích české zahraniční politiky není pokrytectvím, jak naznačuje Dostál. Pokrytectvím je naopak předstírat, že s Visegrádem je všechno v pořádku.

URL| <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-65554110-prece-jenom-bychom-se-mohli-od-polske-politiky-neco-naucit>

O autorovi: Petr Kratochvíl, Autor je ředitelem Ústavu mezinárodních vztahů

I Německo i Visegrád: Pokračování polemiky s Petrem Kratochvílem, Vít Dostál, Blog Ihned, 2.1.2017

- **Otázka, zda se má Česko upínat jen na Německo, nebo jen Visegrád, je z podstaty špatná.**
- **Česká zahraniční politika by se měla zabývat tím, jak pomocí více Německa a více Visegrádu může ČR přispět ke kultivaci středoevropského prostoru.**
- **Začít musíme především sami u sebe.**

V půli prosince napsal Petr Kratochvíl text [„Přece jenom bychom se mohli od polské politiky něco naučit.“](#) Některé své teze zopakoval v rozhovoru s Lubošem Palatou, který vyšel v MF DNES 29. prosince. S řadou představených argumentů nesouhlasím, proto rád navazuji na náš dialog, který jsme zahájili už [předchozími texty](#).

Předně bych rád zdůraznil, že moje [odpověď](#) na [první Kratochvílův](#) komentář není bezbřehou obhajobou současného stavu Visegrádské skupiny. Naopak uvádím, že toxická značka Visegrádu by nás měla oprávněně – ale především upřímně – znepokojovat. Neměli bychom se ale stát obětí radikální volby „bud“ Německo, „nebo“ Visegrád, kterou Petr Kratochvíl sugeruje. Česká zahraniční politika by především měla usilovat o to, aby k takové volbě nemuselo dojít. Zatím však bohužel dělá mnoho pro pád to této pasti.

Kdo za to může: přístup k uprchlíkům nebo Orbán s Kaczyńskim

Visegrádské skupině její image pokazil zejména přístup k uprchlické krizi, nikoli neblahý stav vlády práva v Maďarsku a Polsku. S Maďarskem to jde v otázkách liberálního vládnutí od desíti k pěti hezkých pár let a tento stav byl dlouho tolerován či bagatelizován. Nikdy však nebyl vnímán jako problém visegrádský, leč maďarský. Až nesolidární postoje Visegrádské skupiny v rámci uprchlické krize jako bloku států střední (či jak by řekli na západ od nás „východní“) Evropy vytvořil v letech 2015 a 2016 (v době českého předsednictví ve V4) příběh zemí, jež nejsou pro EU přínosem, ale přítěží. Ačkoli je tento soud nespravedlivý a přehlíží mnoho pozitivního, co Visegrád Evropě přinesl, je to pohled v současné emocionální debatě zcela pochopitelný, a zejména vlivný. A co více, pokud se Visegrádská skupina (včetně ČR) nebude snažit obraz Visegrádské skupiny zlepšovat, skutečně nás tento postoj dlouhodobě poškodí.

Dnešní vývoj v Polsku a Maďarsku tedy není hlavní příčinou propadu evropské důvěry ve Visegrádskou skupinu, jakkoli jej prohlubuje. Bylo by sice báječné, kdybychom v otázkách budoucnosti EU, reformy azylové a migrační politiky nebo v domácím tématu stability institucí byli blíže Německu než zbytku V4, ale neobelhávejme se. Nejsme.

Použijeme-li nadužívanou floskuli z migrační debaty, tak problém je potřeba začít řešit tam, kde začal. V přístupu k evropské azylové a migrační politice. To ale půjde jen stěží. Třebaže je možné zaslechnout od diplomatů z Černínského paláce nářky nad současným stavem visegrádské spolupráce a nad „maďarizací“ střední Evropy (což skutečně problém je!), čeští státníci dnešní politiku Visegrádské skupiny hájí. Připomeňme si [slova premiéra Sobotky z 11. listopadu](#):

„[B]ylo [to] právě období českého předsednictví V4, kdy se V4 nejvýrazněji připomněla svými postoji i našim lidem tady v České republice. Jsem přesvědčený o tom, že během českého předsednictví lidé tady u nás začali znovu vnímat V4 jako reálný životaschopný formát, který České republice umožňuje ovlivňovat to, co se v Evropě děje. Než začalo naše předsednictví, tak se diskutovalo, jestli V4 má vůbec ještě smysl poté, kdy jsme vstoupili do Evropské unie. No, ukázalo se i během našeho předsednictví, že to smysl má.“

Bez odvahy

V osobním rozhovoru mi Petr Kratochvíl připomenul, že jeho argumenty je třeba chápat v kontextu prvního komentáře, kde pracuje se scénářem, že Marie Le Penová vyhraje volby a Evropa se začne drolit do menších ostrůvků. Pak by se Česká republika měla přiklonit k Německu. Jenže Česká republika na takový krok jednoduše nemá a ani se na vytvoření podmínek k něčemu takovému nepracuje.

Naopak, na politickém únosu Visegrádu směrem k nesolidární entitě má česká (a sociálnědemokratická!) vláda stejný podíl jako ostatní země. Jen to možná není tolik vidět, protože premiér Sobotka na společných tiskovkách vystupuje uhlazeněji a je mnohem tišší než Fico nebo Orbán.

Problém s českým přístupem je i v tom, že naši státníci v přímých kontaktech s polskými či maďarskými protějšky s kritikou či štiplavými dotazy ohledně vlády práva šetří, zatímco na vznášení migračních témat je času dostatek. Ostatně jak [prohlásil](#) i premiér, „hlavním politickým tématem našeho předsednictví [ve V4] byla migrace.“

[Průzkum znalosti a oblíbenosti Visegrádské skupiny](#) realizovaný slovenským Institutem pro veřejné otázky, který cituje Petr Kratochvíl s tím, že maďarská i polská společnost Visegrád vlastně ignorují, byl uskutečněn mezi květnem a červencem 2015; tedy ještě před kulminací uprchlické krize, na které si právě V4 vytvořila své současné renomé. Proto si troufám tvrdit, že tento argument by dnes již neplatil. Právě uprchlická krize spoluformuje současný pohled veřejnosti na řadu zemí. Koneckonců meziroční [propad](#) sympatií k Německu ([i Angele Merkelové](#)) a nárůst důvěry k Polsku a Maďarsku (a Viktoru Orbánovi) mezi Čechy podle dat z konce roku 2015 tento trend naznačují.

Současní lídři české zahraniční politiky se tedy proti Visegrádu vymezí jen opatrně a [raději v prostředí vídeňských intelektuálů](#), protože ví, že při otevřené kritice by u svých voličů ztratili oblibu.

Petr Kratochvíl představuje volbu mezi Německem a Visegrádskou skupinou a jednoznačně na ni odpovídá. Takto by však naše otázka znít neměla. Měli bychom se zabývat tím, jak za pomoci více Německa, více Visegrádu (a třeba i více Rakouska) může česká zahraniční politika přispět ke kultivaci středoevropského prostoru. A začít musíme především sami u sebe.

Vít Dostál

Autor je ředitelem Výzkumného centra [AMO](#)

Je málo pravděpodobné, že bychom si vbrzku museli vybírat mezi Německem a Visegrádskou skupinou, Martin Svárovský, Názory Ihned, 11.01.2017

Při vší kritičnosti vůči vývoji v Polsku a Maďarsku je třeba si také uvědomit, že především polsko-německé, ale i maďarsko-německé vztahy stojí na poměrně pevných základech. Bývalo dokonce období, kdy se spolupráce s Polskem objevovala i v německé koaliční smlouvě. To je již minulostí, ale i tak jsou například společná zasedání německého a polského kabinetu jedním z dokladů síly tohoto vztahu.

Rád bych se zapojil do polemiky o Visegrádské skupině, resp. vztahu k Německu, kterou na stránkách HN, resp. blogu AMO, iniciovali Petr Kratochvíl a Vít Dostál. Na základě profesní zkušenosti se zeměmi střední Evropy chci podpořit úvahy o budoucím směřování tohoto regionu a roli, kterou v něm ČR sehrává.

Nepatřím k nekritickým obdivovatelům Visegrádské skupiny, ale ani k jejím principiálním kritikům. Dle mého názoru je Visegrád etablovanou formou regionální spolupráce, která má tři základní dimenze. Jednak dimenzi občanské spolupráce reprezentovanou činností Mezinárodního visegrádského fondu, který podporuje projekty vzdělávacích, výzkumných či kulturních institucí. Tato dimenze je jednoznačně velmi úspěšnou součástí V4, o čemž svědčí dnes již stovky realizovaných projektů a etablovaná spolupráce institucí, které se na nich podílely.

Další dimenzí je oblast regionální vnitrovisegrádské spolupráce reprezentovaná především resortní spoluprací ministerstev. Tato dimenze představuje dnes velmi bohatou síť kontaktů ministerstev dopravy, obrany, životního prostředí, vnitra, kultury a dalších. Resortní spolupráce zemí V4 byla za českého předsednictví zaměřena například na vnitřní soudržnost, energetiku, rozvojem pomoc, obrannou spolupráci, digitální agendu, dopravní infrastrukturu, boj proti daňovým podvodům či justiční spolupráci v trestních a civilních věcech a další oblasti.

Rozvoj této spolupráce závisí, na rozdíl od dimenze poslední, čistě na vůli a zájmu administrativ jednotlivých visegrádských zemí. Poslední dimenzí je oblast zahraničněpolitická. Tato oblast je tou mediálně nejsledovanější. Přitom spolupráce v této oblasti závisí jak na vůli jednotlivých zemí ke spolupráci, a tudíž momentální politické konstelaci, tak na možnostech, které mezinárodněpolitické prostředí nabízí.

Spolupráce s Německem je podobně mnohvrstevnatá, od spolupráce jednotlivých institucí (podporovaných například Česko-německým fondem budoucnosti, Česko-německým diskusním fórem či spolupráce v rámci česko-německé komise historiků) přes spolupráci s jednotlivými spolkovými zeměmi (především Bavorskem a Saskem) až po spolupráci mezi oběma ústředními vládami. Neméně důležitou je spolupráce v rámci Evropské unie či NATO. V nedávné době dostala spolupráce s Německem nový impulz v podobě Česko-německého strategického dialogu. Jednou z otázek prolínajících se polemikou Petra Kratochvíla a Víta Dostála je otázka hodnocení stavu visegrádské spolupráce. Druhou otázkou je vzájemná korelace našeho vztahu k V4 a k Německu.

Petr Kratochvíl hodnotí V4 negativně, a to především na základě postojů k migraci. Byť má jeho hodnocení reálný základ a kritiku evropských politiků na adresu V4 nelze brát na lehkou váhu, domnívám se, že hodnocení Visegrádské skupiny na základě této partikulární, byť jistě důležité problematiky je dost zúženým pohledem. Jak jsem uvedl výše, V4 je komplexní, rozsáhlou regionální spoluprací čtyř zemí. Na její podrobné hodnocení není v tomto článku dostatečný prostor. Analýza předsednických programů dostupných na webové stránce V4 spolu s kritickým hodnocením skutečně realizovaných záměrů V4 může v tomto směru poskytnout dostatečný přehled.

Pokud jde o poměr mezi naším vztahem k Německu a V4, nedomnívám se, že nastane okamžik, kdy se budeme muset rozhodnout mezi Visegrádskou skupinou a Německem. Je pravda, že v otázce migrační politiky zazněly mezi V4 a Německem disharmonické tóny. Nelze z toho ovšem vyvozovat, že harmonie mezi Německem a V4 definitivně padla. Německo dlouhodobě oceňuje schopnost V4 vzájemně ve střední Evropě spolupracovat. Jeden ze závěrů evropského summitu v německém Essenu v roce 1994 zněl, že pokud chceme prokázat svou schopnost být součástí evropského integračního procesu, musíme být schopni spolupracovat především mezi sebou. Byla

to jasná odpověď na tendence právě opačné, které v České republice reprezentovala vláda Václava Klause. Toto paradigma je konstantou evropské politiky a je platné dosud. Je mimochodem ze strany Evropské unie uplatňováno i vůči západnímu Balkánu (Pakt stability, Rada regionální spolupráce) či našim východním sousedům v rámci Východního partnerství, kde jsou jeho jednotlivé členské země vyzývány a "tlačeny" ke vzájemné spolupráci v oblasti multilaterální dimenze Východního partnerství.

Německo má zájem na stabilní a vzájemně kooperující střední Evropě. Zájem Německa o spolupráci s Visegrádskou skupinou je ostatně doložitelný účastí německých představitelů na visegrádských summitech. Za poslední tři roky se Německo účastnilo čtyř visegrádských schůzek na úrovni předsedů vlád, resp. ministrů zahraničí. K tomu probíhají schůzky představitelů ministerstev zahraničí ve formátu V4 + Německo na pracovní úrovni. Z tohoto důvodu je cesta onoho mostu mezi V4 a Německem, o které píše Petr Kratochvíl, správnou volbou. Česká diplomacie podporuje, aby byl formát V4 + Německo zařazován do jednotlivých předsednických programů Visegrádské skupiny. Visegrádská skupina je také referenčním rámcem česko-německé spolupráce v rámci strategického dialogu s Německem, a to v pracovních skupinách k zahraniční politice a k bezpečnostní a obranné politice.

Při vši kritičnosti vůči vývoji v Polsku a Maďarsku je třeba si také uvědomit, že především polsko-německé, ale i maďarsko-německé vztahy stojí na poměrně pevných základech. Bývalo dokonce období, kdy se spolupráce s Polskem objevovala i v německé koaliční smlouvě. To je již minulostí, ale i tak jsou například společná zasedání německého a polského kabinetu jedním z dokladů síly tohoto vztahu. Ostatně i představitelé současné polské politické garnitury, která jistě nemá v Německu tak dobrou pověst jako garnitura Tusкова, se jednoznačně vyjadřují ve prospěch prvořadosti vztahů k Německu (k tomu například informace v článku Mateusze Gniazdowského "Visegrad Group and Germany" na stránkách Aspen Institutu). Podobně to platí i ve vztahu k Maďarsku, které je s Německem silně obchodně a investičně provázáno a jehož poslanci za vládní stranu Fidesz hrají ne nevýznamnou roli v Evropské lidové straně, což se projevuje i na vztahu Fideszu s německou CDU, resp. CSU. Z toho vyvozují, že pokud ani složitá vnitropolitická situace Maďarska či Polska nepovede k hlubší roztržce s Německem, **je málo pravděpodobné**, že bychom si vbrzku museli vybírat mezi vztahem k Německu a vztahem k Visegrádské skupině.

Je třeba také určitým způsobem korigovat tezi, že se V4 stala hlásnou troubou nacionálně-konzervativních názorů maďarského premiéra Viktora Orbána. Tak daleko stav věcí nikdy nedošel. Je však pravda, že schůzky Visegrádské skupiny někdy maďarská diplomacie využívala jako platformu pro kritiku Beneluxu či Německa. Zde vzniká prostor pro aktivní českou diplomacii, aby nastolovala konstruktivní témata a spíše napomáhala lepší komunikaci mezi Maďarskem a Německem i prostřednictvím Visegrádské skupiny.

Ani v oblasti migrační krize nezaznívají mezi ČR a Německem pouze negativní tóny. ČR sice odmítá systém povinných kvót, svou solidaritu ovšem prokazuje ochotou podobné počty uprchlíků, jaké by nám byly dány kvótami, na svém území přijmout. ČR zdůrazňuje též nutnost komplexního řešení v podobě ochrany vnější hranice, readmisních dohod a rozvojové a humanitární pomoci. Například i v rámci strategického dialogu s Německem byla ustavena pracovní skupina k migrační krizi. Podle posledního setkání na MZV SRN na konci listopadu 2016 si německé MZV této spolupráce velmi cení.

Při rozhodování českých expertů by mělo hrát klíčovou roli, co dlouhodobě prospěje střední Evropě jako zdroji stability a prosperity jak jednotlivých zemí, tak celé EU. Demokratické, liberální a hospodářsky úspěšné Německo je naším strategickým partnerem. Rozvíjení vztahů s touto zemí by mělo být zahraničněpolitickou prioritou každé české vlády. Nic však nebrání tomu, rozvíjet v zájmu stability ve střední Evropě vícevektorovou politiku založenou mimo jiné jak na vztazích s Německem, tak na vztazích s V4. Fakt, že konstelace ve V4 není právě jednoduchá, v čemž s oběma autory souhlasím, není překážkou takto nastavené strategie.

URL| <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-65583500-je-malo-pravdepodobne-ze-bychom-si-vbrzku-museli-vybirat-mez-nemeckem-a-visegradskou-skupinou>